

SYLWESTER SMOLEŃSKI

WSGE University of Applied Sciences
in Józefów, Poland

ORCID iD: 0000-0002-3450-0172

**STOPNIE ALARMOWE
Z USTAWY O DZIAŁANIACH
ANTYTERRORYSTYCZNYCH –
ASPEKT TEORETYCZNY I PRAKTYCZNY**

**ALERT STATES UNDER THE ANTI-
TERRORISM ACT – THEORETICAL
AND PRACTICAL ASPECT**

ABSTRACT

The aim of the research is to answer the question: what impact does the prolonged duration of an Alert State (CRP Alert State) have on the implementation of tasks resulting from the introduction of the Alert State (CRP Alert State). An additional aim of the article is to present selected basic information on Alert States and CRP Alert States. The author formulated a hypothesis that the prolonged duration of the Alert State, CRP Alert State, has a negative impact on the implementation of tasks resulting from its introduction.

The author's own research that contributed to this article was based, in particular, on the literature analysis and critique method and the observation method.

The article presents instances of the application of Alert States and CRP Alert States since the entry into force of the Anti-Terrorism Act, i.e. from 2 July 2016 to June 2024.

For the first time, the focus is not on the legal aspect but on the real impact of the prolonged duration of the alert degree on the quality of the tasks related to its introduction.

STRESZCZENIE

Celem badań było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: jaki wpływ na realizację zadań wynikających z wprowadzenia stopnia alarmowego (stopnia alarmowego CRP) ma przedłużający się czas jego obowiązywania. Dodatkowym celem artykułu było przedstawienie wybranych, podstawowych informacji na temat stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP. Autor sformułował hipotezę, że przedłużający się czas obowiązywania stopnia alarmowego, stopnia alarmowego CRP, ma negatywny wpływ na realizację zadań wynikających z jego wprowadzenia.

Badania własne, które przyczyniły się do powstania tego artykułu oparto w szczególności na metodzie analizy i krytyki piśmiennictwa oraz metodzie obserwacji.

W artykule przedstawiono przypadki wprowadzenia stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP od chwili wejścia w życie ustawy o działaniach antyterrorystycznych, tj. od 2 lipca 2016 roku do czerwca 2024 roku.

Po raz pierwszy skupiono się nie na aspekcie prawnym ale na rzeczywistym wpływie przedłużającego się czasu obowiązywania stopnia alarmowego na jakość wykonywanych zadań związanych z jego wprowadzeniem.

KEYWORDS: *safety, counter-terrorism, anti-terrorism, Alert States*

SŁOWA KLUCZOWE: *bezpieczeństwo, kontrterroryzm, antyterroryzm, stopnie alarmowe*

WPROWADZENIE

W roku 2016 została uchwalona ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz. U. 2025, poz. 194), dalej zwana ustawą o działaniach antyterrorystycznych, która wprowadzała między innymi stopnie alarmowe rozumiane jako: cztery stopnie alarmowe i cztery stopnie alarmowe CRP (Smoleński, 2023a, s. 157-158). Ze względów polityczno-sytuacyjnych była ona procedowana i wprowadzana w życie w nietypowo szybkim tempie. Ustawa datowana jest na 10 czerwca 2024 r., 24 czerwca została ogłoszona, a termin jej wejścia w życie określono na 7 dni od dnia jej ogłoszenia.

Od chwili wejścia w życie ustawy o działaniach antyterrorystycznych stopnie alarmowe albo stopnie alarmowe CRP wprowadzane były wielokrotnie (o czy w dalszej części artykułu), zawsze jednak w ściśle określonym i stosunkowo krótkim terminie. W praktyce wprowadzenie stopnia alarmowego albo stopnia alarmowego CRP za każdym razem przed rokiem 2022 następowało na okres od 4 dni, do maksymalnie 20 dni. Po raz pierwszy po wprowadzanie ustawą stopnie alarmowe sięgnięto niemal w chwili jej wejścia w życie, wprowadzając pierwszy stopień alarmowy (ALFA) na obszarze miasta stołecznego Warszawy od 7 do 10 lipca 2016 r. Stopień wprowadzono ze względu na przewidywane zagrożenia mogące wystąpić w związku z organizacją Szczytu NATO w Warszawie.

Narastające na przełomie 2021 i 2022 roku napięcie w związku z konfliktem ukraińsko-rosyjskim, zbrojny atak Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r., a następnie rozwój prowadzonych działań i ich wielomiesięczna kontynuacja na terytorium bezpośredniego sąsiada RP (w chwili pisania niniejszego artykułu wojna w Ukrainie wciąż trwa) oraz pojawiające się równolegle inne wydarzenia na arenie geopolitycznej oddziaływujące na bezpieczeństwo Polski, takie jak walki w Strefie Gazy, niepokoje w UE w tym w szczególności kryzys migracyjny i protesty rolników, aktywizacja działalności dezinformacyjnej i hackerskiej oraz inne wydarzenia na świecie sprawiły, że wprowadzone od 18 stycznia 2022 r. stopnie alarmowe są permanentnie przedłużane, na zasadzie ponownego wprowadzania stopni/a z dniem następującym po czasie obowiązywania wcześniej wprowadzonego/wprowadzonych. W ten sposób środki przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym, co do zasady wprowadzane w obliczu szczególnych zagrożeń na czas określony, które powinny być

odwołane niezwłocznie po minimalizacji zagrożenia lub skutków zdarzenia będącego przesłanką do ich wprowadzenia, w praktyce w chwili pisania niniejszego artykułu obowiązują nieprzerwanie od trzech lat.

Na podstawie analizy literatury tematu można stwierdzić, że istnieje wiele wartościowych publikacje naukowych dotyczących stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP. Zasadniczo jednak, wszystkie one skupiają się na ujęciu teoretyczno-prawnym tematu wyżej wymienionych stopni, możliwości ich stosowania i możliwości (prawnych) realizacji różnego rodzaju działań podejmowanych na gruncie ustawy (patrz: Gabriel-Węglowski, 2018; Cichomski, Idzikowska-Ślęzak, 2022). Brakuje prac dotyczących praktycznych aspektów z obszaru wykonawczego działań podejmowanych w związku z wprowadzeniem stopnia alarmowego/stopnia alarmowego CRP.

Autor w swoich poszukiwaniach nie odnalazł żadnej pozycji naukowej faktycznie opisującej praktyczne aspekty wprowadzenia/stosowania stopni alarmowych albo stopni alarmowych CRP dotyczących np.:

- wpływu przedłużającego się czasu obowiązywania stopnia alarmowego/stopnia alarmowego CRP na realizację zadań wynikających z jego wprowadzenia,
- braku praktycznych i rzetelnych (kompetentnych) możliwości realizacji obowiązków, o których mowa w art. 12 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz. U. 2024 poz. 92),
- braku prawnej podstawy do przedłużenia obowiązywania stopnia alarmowego czy stopnia alarmowego CRP (ustawa przewiduje: wprowadzanie, zmianę, odwołanie),
- wątpliwej zasadności sporządzania niektórych raportów (i wątpliwej ich wartość), których opracowywanie wynika z obligatoryjnych obowiązków związanych z przedłużeniem wprowadzonego stopnia nie w formie kontynuacji działań lecz wprowadzania po raz kolejny tego samego stopnia alarmowego.

Powyższe pozwala stwierdzić, że podjęty temat jest istotny oraz ma pionierski charakter. Celem niniejszych badań jest poprawa polskiego systemu antyterrorystycznego, w szczególności w sferze praktycznego wykorzystania narzędzi (stopni alarmowych /CRP), które oferuje cytowana wcześniej ustawa o działaniach

antyterrorystycznych. Problem badawczy sformułowano w postaci pytania: jaki wpływ na realizację zadań wynikających z wprowadzenia stopnia alarmowego (stopnia alarmowego CRP) ma przedłużający się czas jego obowiązywania.

Przy przedstawionym powyżej problemie badawczym, autor założył (sformułował hipotezę), że przedłużający się czas obowiązywania stopnia alarmowego, stopnia alarmowego CRP, ma negatywny wpływ na realizację zadań wynikających z jego wprowadzenia.

Badania własne, które przyczyniły się do powstania tego artykułu oparto w szczególności na metodzie analizy i krytyki piśmiennictwa oraz na metodzie obserwacji. Przy czym obserwacje prowadzone były od 16.03.2022 do 31.05.2024 w formie zewnętrznej.

Poważne ograniczenie w zakresie możliwości publicznej analizy i prezentacji badań stanowi niejawni charakter informacji i działań z zakresu realizacji wielu spośród obowiązków wynikających z wprowadzenia konkretnego stopnia alarmowego czy stopnia alarmowego CRP. Powyższe miało bezpośredni wpływ na wybór i ograniczenie prezentowanych badań z zakresu realizacji zadań wyłącznie do obowiązków noszenia broni długiej oraz kamizelek kuloodpornych przez umundurowanych funkcjonariuszy lub żołnierzy bezpośrednio realizujących zadania związane z zabezpieczeniem miejsc i obiektów, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym, w sytuacji wprowadzenia stopnia alarmowego BRAVO.

Kwestie sygnalizowane w pkt 2-4 będą stanowić asumpt do dalszych badań i odrębnych artykułów naukowych.

STOPNIE ALARMOWE I STOPNIE ALARMOWE CRP

Jak pisze Jarosław Cymerski, terroryzm uznawany jest za jedno z najbardziej nieprzewidywalnych i niebezpiecznych zagrożeń bezpieczeństwa współczesnego świata (Cymerski, 2021, s. 26). Rozwój i rozprzestrzenianie się terroryzmu wymusza z kolei ciągły rozwój systemów przeciwdziałania mu i jego zwalczania, w tym rozwój narzędzi prawnych funkcjonujących w tym obszarze. Przykładem takich działań na gruncie polskim jest uchwalona w roku 2016 ustawa o działaniach antyterrorystycznych. W ustawie tej powołano

do życia między innymi instytucję stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP, zwanych łącznie również stopniami alarmowymi (Smoleński, 2023a, s. 153-162). Zgodnie z rozdziałem 3 wyżej wymienionej ustawy w systemie funkcjonują cztery (podstawowe) stopnie alarmowe (stopień ALFA, stopień BRAVO, stopień CHARLIE, stopień DELTA) i cztery stopnie alarmowe CRP (stopień ALFA CRP, stopień BRAVO CRP, stopień CHARLIE CRP, stopień DELTA CRP) – łącznie osiem stopni alarmowych.

Warto zauważyć, że wspomniana ustawa wprowadziła system stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP, które są powszechnie obowiązujące i tym samym mają walor skuteczności poza organami, służbami i instytucjami państwowymi, tzn. są wiążące również dla innych jednostek organizacyjnych oraz dla społeczeństwa (Cichomski, Idzikowska-Ślęzak, 2022, s. 32-33). Wcześniejsze systemy stopni alarmowych funkcjonujące w RP, oparte na zarządzeniach prezesa Rady Ministrów w sprawie wykazu przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego (Zarządzenie nr 74 z 2011 i Zarządzenie nr 18 z 2016), albo jeszcze wcześniej – Wykazie przedsięwzięć i procedur uruchamiania Narodowego Systemu Pogotowia Kryzysowego (NSPK), obejmowały wyłącznie administrację rządową, nie były umocowane w aktach prawa powszechnie obowiązującego.

Pierwotnie polskie systemy stopni alarmowych zawierały wyłącznie 4 ogólne stopnie alarmowe, nie dzieląc zagrożeń o charakterze terrorystycznym na te ze świata materialnego i w cyberprzestrzeni. Dynamiczny rozwój cybertechnologii oraz przenoszenie wielu aspektów działalności człowieka do cyberprzestrzeni powoduje, że zagrożenia cyber stają się coraz bardziej istotnym obszarem bezpieczeństwa, co dostrzegł również ustawodawca tworząc cytowany wcześniej akt prawa powszechnego.

Należy również podkreślić, że system stopni alarmowych jest niezależny od możliwości czy konsekwencji wprowadzenia któregoś ze stanów nadzwyczajnych, o których mowa w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997, nr 78, poz. 483), czy stanów gotowości obronnej państwa, o których mowa w ustawie z 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. 2022, poz. 2305).

Stopnie alarmowe wprowadza się w przypadku: wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym (*post factum*) albo zagrożenia wystąpieniem takiego

zdarzenia (*a priori*). Przy czym w przypadkach dotyczących systemów teleinformatycznych organów administracji publicznej lub systemów teleinformatycznych wchodzących w skład infrastruktury krytycznej można wprowadzić (analogicznie *post factum* albo *a priori*) jeden z czterech stopni alarmowych CRP. Stopnie alarmowe i stopnie alarmowe CRP wprowadza się adekwatnie do poziomu przewidywanego albo zmaterializowanego zagrożenia, bez konieczności zachowania kolejności ich wprowadzania albo ich równorzędności. Jeżeli jest to uzasadnione poziomem zagrożenia można wprowadzić od razu stopień wyższy bądź najwyższy (podobnie w zakresie obniżania/odwoływania stopni gdy zagrożenie minie), albo w zależności od sytuacji różne stopnie podstawowe i CRP dla tych samych bądź różnych obszarów/podmiotów/obiektów.

Tabela 1. Przypadki wprowadzenia stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP na terenie RP w latach 2016 – 2021

Lp.	Czas obowiązywania	Wprowadzony stopień	Obszar	Informacja/wydarzenie stanowiące impuls dla wprowadzenia stopnia/i
1	07-10.07.2016	• pierwszy stopień alarmowy ALFA	na obszarze miasta stołecznego Warszawy	Szczyt NATO 2016 w Warszawie
2.	20.07-01.08.2016	• pierwszy stopień alarmowy ALFA • drugi stopień alarmowy BRAVO CRP	na całym terytorium RP	31 Światowe Dni Młodzieży 2016 w Krakowie
3.	26.11-15.12.2018	• pierwszy stopień alarmowy ALFA	na obszarze województwa śląskiego oraz miasta Krakowa	24 Sesja Konferencji Stron Ramowej Konwencji ONZ w sprawie zmian klimatu (COP24) w Katowicach
4.	11-15.02.2019	• pierwszy stopień alarmowy ALFA • drugi stopień alarmowy BRAVO CRP	na obszarze miasta stołecznego Warszawy	Spotkanie ministerialne dotyczące bezpieczeństwa na Bliskim Wschodzie w Warszawie
5.	23-27.05.2019	• drugi stopień alarmowy BRAVO-CRP	na całym terytorium RP	Wybory do Parlamentu Europejskiego 2019
6.	28.08-03.09.2019	• pierwszy stopień alarmowy ALFA • pierwszy stopień alarmowy ALFA-CRP	na całym terytorium RP	Obchody 80. rocznicy wybuchu II Wojny Światowej
7.	10-14.10.2019	• drugi stopień alarmowy BRAVO-CRP	na całym terytorium RP	Wybory do Sejmu i Senatu 2019
.8.	23-29.01.2020	• drugi stopień alarmowy BRAVO	na obszarze województwa małopolskiego	Uroczystości upamiętniające 75. rocznicę wyzwolenia niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady Auschwitz-Birkenau
		• pierwszy stopień alarmowy ALFA	na pozostałym terytorium RP	
		• pierwszy stopień alarmowy ALFA-CRP	na całym terytorium RP	
9.	26-29.06.2020 oraz 10-13.07.2020	• drugi stopień alarmowy BRAVO-CRP	na całym terytorium RP	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2020
10.	05-10.12.2021	• pierwszy stopień alarmowy ALFA-CRP	na całym terytorium RP	Szczyt Cyfrowy ONZ – IGF 2021 (the UN Internet Governance Forum) w Katowicach

Źródło: Opracowanie własne.

Jak można zauważyć analizując dane zawarte w tabeli 1. *Przypadki wprowadzenia stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP na terenie RP w latach 2016 – 2021*, przewidziana przez ustawodawcę możliwość różnorodnego doboru stopni i obszaru ich obowiązywania, w zależności od zaistniałych okoliczności, wykorzystywana jest w praktyce, co niewątpliwie potwierdza właściwość takiego rozwiązania.

Stopnie alarmowe i stopnie alarmowe CRP co do zasady wprowadza, zmienia i odwołuje Prezes Rady Ministrów. Powyższe realizowane jest poprzez wydanie stosownego zarządzenia i po uprzednim zasięgnięciu opinii odpowiednio: ministra właściwego do spraw wewnętrznych i Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (dalej ABW), albo ministra właściwego do spraw zagranicznych i Szefa Agencji Wywiadu (dalej AW), dla określonych placówek zagranicznych RP i/lub w odniesieniu do systemów teleinformatycznych ministra właściwego do spraw zagranicznych.

Ze względu na wagę zagrożeń, ich nieprzewidywalność i powagę ewentualnych skutków, ustawodawca przewidział możliwość wprowadzenia, zmiany lub odwołania stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP w tzw. trybie przyśpieszonym, tj. w sytuacjach niecierpiących zwłoki. Do wprowadzenia, zmiany lub odwołania wyżej wymienionych stopni z mocy ustawy upoważnieni są: minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Szefa AW, dla określonych placówek zagranicznych RP i/lub w odniesieniu do systemów teleinformatycznych ministra właściwego do spraw zagranicznych, oraz minister właściwy do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Szefa ABW, w pozostałych przypadkach. O wprowadzeniu, zmianie lub odwołaniu stopnia alarmowego i/lub stopnia alarmowego CRP właściwy minister informuje niezwłocznie Prezesa Rady Ministrów.

Należy jednocześnie zauważyć, że ustawodawca nie przewidział żadnej ścieżki zatwierdzania, lub nie, przez Prezesa Rady Ministrów zarządzenia wydanego w przypadkach niecierpiących zwłoki przez jednego z wyżej wymienionych ministrów. Analizując powyższą sytuację należy stwierdzić, że jest to słuszne rozwiązanie gdyż:

- z jednej strony, tj. gdyby była potrzeba uchylecia albo zmiany wydanego w trybie przyśpieszonym zarządzenia o wprowadzeniu, zmianie lub uchyleniu stopnia to Prezes Rady Ministrów ma ustawowe uprawnienia

do dokonania stosownej korekty poprzez wydanie *swojego* zarządzenia stosownej treści w nazwijmy to trybie podstawowym (nie musi *nie zatwierdzać* zarządzenia wydanego przez ministra),

- z drugiej strony, ewentualna konieczność zatwierdzania zarządzenia wydanego przez ministra, z którego treścią Prezes Rady Ministrów się zgadza, wymagałaby aktywności/udziału Prezesa Rady Ministrów w procesie wydawania/uprawomocnienia zarządzenia, co z kolei zaprzeczałoby idei trybu przyspieszonego.

Wprowadzenie stopnia alarmowego lub stopnia alarmowego CRP stanowi podstawę do realizacji przez organy administracji publicznej oraz kierowników służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego różnego rodzaju przedsięwzięć i procedur zarządzania kryzysowego, w szczególności określonych na mocy ustawy o działaniach antyterrorystycznych w drodze odrębnych rozporządzeń przez Prezesa Rady Ministrów i ministra właściwego do spraw zagranicznych (Dz. U. 2024 poz. 92).

STOPNIE ALARMOWE WPROWADZONE W LATACH 2022-2024

Analizując działania z zakresu wprowadzania i zmieniania stopni alarmowych podejmowane przez Rząd RP w roku 2022 i 2023 należy cofnąć się przynajmniej do sytuacji z początku roku 2021, czyli do początku konfliktu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej. Jak pisał Bartosz Fraszka (Fraszka, 2021), w reakcji na kwestionowanie legalności wyborów, unijną krytykę działań Aleksandra Łukaszenki oraz nakładanie kolejnych sankcji na Białoruś, białoruski przywódca w ramach politycznej zemsty na Unii Europejskiej (dalej UE) świadomie podsycił konflikt z UE i prowadził skoordynowane działania hybrydowe. Istnieje również prawdopodobieństwo, że działania te miały drugie dno: sprawdzenie jedności i reakcji UE i NATO w obliczu kryzysów dotyczących wyłącznie państw ze wschodnich rubieży tych organizacji, w przeddzień planowanych w niedługiej przyszłości działań sił rosyjskich w Ukrainie. Działania Łukaszenki wymierzone były przeciwko

państwom UE, ale w praktyce ukierunkowane były głównie przeciwko Polsce i Litwie, które aktywnie wspierały opozycję białoruską i udzieliły schronienia Swietłanie Cichanouskiej, białoruskiej działaczce politycznej, która była kontrkandydatką Łukaszenki w wyborach prezydenckich na Białorusi w roku 2020. Do realizacji swoich celów Łukaszenka w szczególności wykorzystał migrantów sprowadzanych z krajów arabskich oraz tzw. dobre serca ludzkie obywateli krajów atakowanych i wrażliwość ich obywateli na cierpienie ludzkie, a w szczególności dzieci przebywających w surowych warunkach przygranicznych terenów leśnych. Umiejętnie wykorzystał techniki dezinformacji (również poprzez media krajów atakowanych, w tym także polskie media) sugerując, że odpowiedzialność za cierpienia uchodźców ponoszą rządy krajów unijnych, jednocześnie całkowicie pomijając sprawczą rolę Białorusi. Tym czasem to białoruskie służby specjalne i graniczne w sposób zorganizowany sprowadzały pod granicę z Polską, Litwą i Łotwą bliskowschodnich migrantów i nie tylko zachęcały ich, ale wręcz zmuszały do *szturmowania* granicy UE. Oprócz celów politycznych działaniom białoruskiego przywódcy niewątpliwie przyswiecał również interes ekonomiczny. Koszty związane z migracją oraz skala zjawiska sterowanego przez Białoruś sprawiły, że był to po prostu proceder wysoce opłacalny finansowo dla jego organizatorów. Dodatkowo prawdopodobnym jest, że Łukaszenka liczył na powtórkę scenariusza tureckiego, czyli na sowity *haracz* od UE w zamian za powstrzymanie fali migrantów na terytorium Białorusi (Fraszka, 2021, s. 3-6).

W związku z sytuacją na granicy państwowej z Republiką Białorusi, tj. bezpośrednim zagrożeniem bezpieczeństwa obywateli oraz porządku publicznego, Prezydent RP wprowadził stan wyjątkowy na obszarze części województw podlaskiego i lubelskiego na okres 30 dni od 2 września 2021 r. (Dz. U. 2021, poz. 1612). Wprowadzenie stanu wyjątkowego dotyczyło 183 obrębów, zlokalizowanych na terenie 28 gmin, leżących na terenie 8 powiatów. Następnie na podstawie uchwały Sejmu RP (Dz. U. 2021, poz. 1787) z dnia 30 września 2021 r. wyrażającej zgodę na przedłużenie stanu wyjątkowego, Prezydent RP przedłużył z dniem 2 października 2021 r. na okres 60 dni, stan wyjątkowy na obszarze określonym we wcześniejszym rozporządzeniu (Dz. U. 2021, poz. 1788). W międzyczasie, 4 listopada 2021 r. weszła w życie ustawa o budowie zabezpieczenia granicy państwowej (Dz. U. 2021, poz. 1992), tj. budowie

tw. zapory na granicy białoruskiej. Budowa bariery fizycznej na granicy polsko-białoruskiej (unijno-Białoruskiej) została zrealizowana w roku 2022. Zapora ma długość 186,25 km i mierzy 5,5 m wysokości (Smoleński, 2023b, 264-265).

Wkrótce w obliczu sytuacji na terenie Ukrainy *medialna popularność* konfliktu na granicy polsko-białoruskiej drastycznie spadła, momentami wręcz do poziomu zerowego. Z perspektywy czasu można stwierdzić, że konflikt na granicy polsko-białoruskiej był tylko preludium do dalszego wzrostu zagrożenia dla bezpieczeństwa RP i jej obywateli. 24 lutego 2022 r. nastąpił atak Rosji na bezpośredniego sąsiada Polski – Ukrainę. Przy czym nie był to początek wojny rosyjsko-ukraińskiej, jak niektórzy wskazują, lecz kontynuacja działań Rosji rozpoczętych w roku 2014 (Smoleński, 2023b, 257-274).

Wojna na terytorium Ukrainy w wieloraki sposób zaskoczyła nie tylko społeczność polską, ale europejską i światową oraz obnażyła anachroniczność i nieadekwatność do współczesnego świata wielu rozwiązań, jak się wydawało: wypracowanego i utrwalonego już *status quo*, między innymi:

- zburzyła mit o nierealności konfliktu zbrojnego pomiędzy państwami europejskim i realizowanego na terytorium Europy, konfliktu zbrojnego prowadzonego konwencjonalnymi, wręcz barbarzyńskimi środkami i metodami, dodatkowo niemalże z ostentacyjnym lekceważeniem praw międzynarodowych – przywróciła strach przed wojną, a nie tylko zagrożeniami o charakterze terrorystycznym (przykład: wojna dwóch europejskich państw toczona na terenie Europy),
- ujawniła brak jedności wewnątrz UE i gotowości do szybkich i zdecydowanych działań, w szczególności w obliczu zagrożeń niejednocie dotyczących poszczególnych jej członków, albo pozostających w konflikcie z partykularnymi interesami wybranych państw europejskich (przykład: wielomiesięczne debaty/kłótnie w sprawie istotnych sojusznicznych/wspólnotowych decyzji),
- ujawniła nieskuteczność sankcji i *pokojowych* rozwiązań dyscyplinujących agresora (przykład: brak zauważalnych efektów sankcji nałożonych na Rosję widocznych w zakresie pohamowania jej ekspansywnej i agresywnej polityki),
- ujawniła złożoność i skostniałość międzynarodowych systemów i organizacji funkcjonujących w obszarze wspólnego/światowego bezpieczeństwa

(przykład: zajmowanie [w dalszym ciągu] kluczowego stanowiska, a nawet cykliczne przewodniczenie, w Radzie Bezpieczeństwa ONZ państwa, które jednocześnie jest oficjalnie piętnowane, krytykowane i karane przez społeczność międzynarodową – obarczane odpowiedzialnością za bezprawną agresję, a nawet ludobójstwo).

Na aspekt sygnalizowany w ostatnim z ww. tiret dobitnie wskazywał między innymi Prezydent Ukrainy – Wołodymyr Zełenski., gdy w kwietniu 2023 r. rotacyjne przywództwo w Radzie Bezpieczeństwa ONZ obejmowała Rosja, mówiąc: *Nie można sobie wyobrazić lepszego żartu na prima aprilis, niż objęcie przewodnictwa w Radzie, której celem jest stanie na straży światowego pokoju, przez państwo, które dopuszcza się zbrodni wojennych w Ukrainie* (Pacuła, 2023). Jednocześnie należy zaznaczyć, że w tym obszarze nic się nie zmieniło i nie słyhać o żadnych pracach mających na celu zmianę takiej sytuacji. Państwo Europejskie, które napadło swojego europejskiego sąsiada (w roku 2014, a następnie w roku 2022) oraz dopuszcza się zbrodni na terytorium Ukrainy, grozi światu użyciem broni jądrowej, a wobec jego prezydenta wydano międzynarodowy nakaz aresztowania, jest wciąż jednym z pięciu podstawowych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ, tzw. członkiem stałym (dla odróżnienia od dziesięciu tymczasowych), i zgodnie z przyjętymi procedurami cały czas uczestniczy w pracach Rady Bezpieczeństwa ONZ, a co 15 miesięcy jej przewodniczy (Pacuła, 2023).

Ogólna sytuacja geopolityczna w regionie europejskim, niepokoje na granicy polsko-białoruskiej oraz brutalna wojna na terytorium Ukrainy, realizowana według kanonów jakby z poprzedniej epoki, i wynikający z niej znacząco zwiększony napływ obcych migrantów, niewątpliwie wywierały i wywierają bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo Polski i jej obywateli oraz dodatkowo spowodowały i powodują powstawanie szeregu oddziaływań pośrednich.

Wystąpienie potencjalnego ryzyka dla bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych w związku z identyfikowanymi zagrożeniami będącymi następstwem napiętej sytuacji w regionie [...] wystąpienie zwiększonego i przewidywalnego zagrożenia zdarzeniem terrorystycznym wynikającego z masowego napływu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uchodźców z terenu Ukrainy (Cichomski, Idzikowska-Słęzak, 2022, s. 61) oraz wystąpienie zwiększonego i przewidywalnego zagrożenia

zdarzeniem terrorystycznym wynikające z działań wojennych prowadzonych na terytorium bezpośredniego sąsiada Polski, wszystko to łącznie przełożyło się między innymi na wzrost zagrożenia związanego z możliwością wystąpienia działań o charakterze terrorystycznym i hybrydowym, co z kolei było powodem wprowadzenia stopni alarmowych w styczniu 2022 r. i utrzymywania ich do dnia opracowania niniejszego materiału (tj., do maja 2024).

Należy przy tym zaznaczyć, że nieco wcześniej Prezes Rady Ministrów wprowadził pierwszy stopień alarmowy ALFA-CRP obowiązujący na całym terytorium kraju w dniach od 5.12.2021 do 10.12.2021, jednak wprowadzenie to miało charakter prewencyjny i zgodnie z wcześniejszymi praktykami było krótkotrwałe, powiązane wprost z organizacją Szczytu Cyfrowego ONZ – IGF 2021 (the UN Internet Governance Forum) w Katowicach, a nie z sytuacją za wschodnią granicą Polski.

W zakresie przesłanek wprowadzenia wysokiego stopnia alarmowego CRP (CHARLIE CRP) nie bez znaczenia był między innymi fakt, że wojna informacyjna, coraz częściej i w coraz większym zakresie realizowana w cyberprzestrzeni, jest stałym elementem działań Federacji Rosyjskiej (Banasik, Soboń, 2022, s. 12).

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 2, uruchomione stopnie alarmowe od chwili wprowadzenie pierwszego stopnia alarmowego CRP w styczniu 2022 r., obowiązującego w dniach od 18 do 23 stycznia 2022 r., a następnie ponownie od 15 lutego 2022 r., później były wielokrotnie modyfikowane, zmieniane i przedłużane w sposób zapewniający nieprzerwaną ciągłość obowiązywania podwyższonych stopni alarmowych na terytorium RP oraz rozszerzone obszarowo o polską infrastrukturę energetyczną mieszczącą się poza granicami RP, aż do chwili opracowywania niniejszego tekstu.

Przy czym należy zwrócić uwagę, że choć od strony formalnej stopnie alarmowe za każdym razem były wprowadzane to w rzeczywistości w większości przypadków ich obowiązywanie było przedłużane czego, jak było już wskazywane, ustawa o *działaniach antyterrorystycznych* nie przewiduje.

Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że stopień alarmowy BRAVO (w chwili przygotowywania do druku niniejszego tekstu) na obszarze województw lubelskiego i podkarpackiego nieprzerwanie obowiązywał już od trzech lat, a na całym terytorium RP zaledwie o miesiąc krócej.

Tabela 2. Stopnie alarmowe i stopnie alarmowe CRP wprowadzone w latach 2022–2024

Lp.	Czas obowiązywania	Wprowadzony stopień	Obszar na jakim stopień został wprowadzony
1.	od 18.01.2022 do 23.01.2022	• pierwszy stopień alarmowy CRP (ALFA-CRP)	• na całym terytorium RP
2.	od 15.02.2022 do 28.02.2022		
3.	od 21.02.2022 do 4.03.2022	• trzeci stopień alarmowy CRP (CHARLIE-CRP)	• na całym terytorium RP
4.	od 5.03.2022 do 15.03.2022		
5.	od 16.03.2022 do 31.03.2022	• drugi stopień alarmowy (BRAVO) • trzeci stopień alarmowy CRP (CHARLIE-CRP)	• na terenie województwa lubelskiego i podkarpackiego • na całym terytorium RP
6.	od 1.04.2022 do 15.04.2022		
7.	od 16.04.2022 do 30.04.2022	• drugi stopień alarmowy (BRAVO) • trzeci stopień alarmowy CRP (CHARLIE-CRP)	• na całym terytorium RP • na całym terytorium RP
8.	od 1.05.2022 do 15.05.2022		
9.	od 16.05.2022 do 31.05.2022		
10.	od 1.06.2022 do 30.06.2022		
11.	od 1.07.2022 do 31.07.2022		
12.	od 1.08.2022 do 31.08.2022		
13.	od 1.09.2022 do 30.11.2022		
14.	od 6.10.2022 do 30.11.2022		
15.	od 1.12.2022 do 28.02.2023	• drugi stopień alarmowy (BRAVO) • trzeci stopień alarmowy CRP (CHARLIE-CRP) • drugi stopień alarmowy (BRAVO)	• na całym terytorium RP • na całym terytorium RP • wobec polskiej infrastruktury energetycznej mieszczącej się poza granicami RP
16.	od 1.03.2023 do 31.05.2023		
17.	od 1.06.2023 do 31.08.2023		
18.	od 1.09.2023 do 30.11.2023		
19.	od 1.12.2023 do 29.02.2024		
20.	od 1.03.2024 do 31.05.2024		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z: <https://www.gov.pl/web/rcb/komunikaty?page=29&size=10>, <https://pruszkow.sr.gov.pl/trzeci-oraz-drugi-stopien-alarmowy-crp-na-terenie-calego-kraju-przedluzony,new,mg,1.html>, 186, dostęp 07.05.2024.

Sytuacja powyższa jest ewenementem w historii Polski, stopnie alarmowe i stopnie alarmowe CRP są bowiem co do zasady środkiem mającym umożliwić bądź wspomóc przeciwdziałanie zagrożeniom o charakterze terrorystycznym uruchamianym na czas ściśle określony i wyłącznie taki, jaki jest niezbędny (Dz. U. 2024 poz. 92, art. 15 ust. 10) – domyślnie: niezbyt długi, czego przykładem mogą być w zasadzie wszystkie wcześniejsze działania

w tym zakresie, czyli stopnie alarmowe wprowadzone przed styczniem 2022. Więcej o wykorzystaniu stopni alarmowych do innych zagrożeń (choć teoretycznie związane są one z terroryzmem), w tym zagrożeń związanych z działaniami hybrydowymi, pisali między innymi Aleksandra Gasztold i Przemysław Gasztold (Gasztold, A., Gasztold, P. 2020).

Ustawodawca przenosząc poszczególne zapisy zarządzenia nr 74 Prezesa Rady Ministrów z 12 października 2011 r. w sprawie wykazu przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego do ustawy o działaniach antyterrorystycznych pominął co prawda treści wskazujące na uciążliwość i dodatkowe obciążenia generowane dla administracji publicznej i służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo przez wprowadzenie i utrzymywanie wyższych stopni alarmowych (CHARLIE, DELTA), niemniej jednak należy brać ten aspekt pod uwagę. Przywoływane treści wskazywały wprost, że w przypadku wprowadzenia stopnia alarmowego: ALFA – *wszystkie organy administracji publicznej i służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo powinny być w stanie wprowadzić i utrzymywać przedsięwzięcia tego stanu alarmowego na czas nieograniczony*, BRAVO – *wszystkie organy administracji publicznej i służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo powinny posiadać możliwość utrzymania tego stopnia do chwili ustąpienia zagrożenia, nie naruszając swoich zdolności do bieżącego działania, ale wprowadzenie stopnia CHARLIE na dłuższy czas może spowodować utrudnienia i będzie miało wpływ na funkcjonowanie służb odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa* (Zarządzenie Nr 74 Prezesa Rady Ministrów, 2011).

Dodatkowo należy pamiętać o czynniku ludzkim – zmęczeniu, znudzeniu i zubożeniu, naturalnym i oczywistym w praktyce, wręcz inaktywacji, w przypadku ponad miarę przedłużających się w czasie działań/stanów zwiększonej gotowości. Jak wskazuje Rafał Wróbel każdorazowo *odwołanie stopni, o których mowa, powinno nastąpić niezwłocznie po zminimalizowaniu zagrożenia lub skutków zdarzenia o charakterze terrorystycznym, które stanowiły podstawę do ich ogłoszenia* (Wróbel, 2018, s. 27). Analizując literaturę tematu należy niestety stwierdzić, że wpływ tzw. czynnika ludzkiego w przypadku znacznie przedłużających się działań, nie jest tematem *sensu stricto* szerzej dzisiaj opisywany, niemniej jednak wiele informacji na ten temat, lub informacji pozwalających na formułowanie hipotez na zasadzie analogii, można odnaleźć w literaturze dotyczącej tematu wypalenia

zawodowego (Mańkowska, 2022; Sęk, 2013) czy, jak pisze Joanna Urbańska (Urbańska, 2010): zmęczenia życiem codziennym. Gdzie monotonia, przedłużające się w czasie powtarzanie tych samych działań, wskazywane jest jako jeden z istotnych czynników powodujących, bądź nasilających, wypalenie zawodowe czy zmęczenie życiem codziennym, co w konsekwencji skutkuje między innymi obniżeniem aktywności i zaangażowania w realizację stawianych zadań oraz spadkiem jakości podejmowanych działań przez osoby do nich zobowiązane.

Ze względu na charakter opisywanego obszaru oraz przepisy dotyczące ochrony informacji niejawnych nie jest możliwe przedstawienie w niniejszym artykule kompletnych badań (w tym ich wyników) na temat realizacji zadań wynikających z wprowadzenia poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP. W związku z powyższym w dalszej części artykułu uwaga zostanie skupiona na wybranym aspekcie – realizacji jednego spośród obowiązków realizowanych obligatoryjnie w przypadku wprowadzenia drugiego stopnia alarmowego, wynikającego z jawnych norm prawnych.

Jest wiele zadań realizowanych w związku z wprowadzeniem stopnia alarmowego albo stopnia alarmowego CRP, których obowiązek realizacji wynika wprost z jawnych przepisów prawa, a ich realizacja bądź jej brak widoczne są na co dzień dla postronnego obserwatora. Wśród nich można wskazać obowiązek noszenia broni długiej oraz kamizelek kuloodpornych przez umundurowanych funkcjonariuszy lub żołnierzy bezpośrednio realizujących zadania związane z zabezpieczeniem miejsc i obiektów, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2016 r. *w sprawie zakresu przedsięwzięć wykonywanych w poszczególnych stopniach alarmowych i stopniach alarmowych CRP Po wprowadzeniu drugiego stopnia alarmowego (stopień BRAVO) [...] należy wykonać w szczególności następujące zadania: 1) Komendant Główny Policji, Komendant Główny Straży Granicznej lub Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej wprowadzają obowiązek noszenia broni długiej oraz kamizelek kuloodpornych przez umundurowanych funkcjonariuszy lub żołnierzy bezpośrednio realizujących zadania związane z zabezpieczeniem miejsc i obiektów, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym* (Dz. U. 2022, poz. 2065).

Jak wynika z powyższego, prawodawca nie pozostawił w tym przypadku wskazanym komendantom dowolności wyboru: wprowadzać czy nie obowiązek noszenia broni długiej i kamizelek kuloodpornych. Treść punktu jest jednoznaczna – obowiązek ma być wprowadzony i co się z tym wiąże – ma być realizowany.

Biorąc pod uwagę fakt, że wprowadzenie przytaczanego obowiązku jest obligatoryjne za każdym razem gdy zostanie wprowadzony odpowiedni stopień alarmowy w przypadku art. Policji/policjantów to wprowadzenie ww. obowiązku noszenia broni długiej oraz kamizelek kuloodpornych zostało zagwarantowane poprzez stosowne zapisy zawarte w zarządzeniu nr 33 Komendanta Głównego Policji z 1 grudnia 2020 r. w *sprawie procedury realizacji przedsięwzięć w ramach poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP w Policji* (Dz. Urz. KGP 2020 poz. 60). Dzięki powyższemu Komendant Główny Policji nie musi już za każdym razem w przypadku wprowadzenia stopnia alarmowego BRAVO, albo wyższego, wydawać polecenia noszenia broni długiej i kamizelek kuloodpornych. Oznacza to jednocześnie, że sytuacja zaobserwowana w realu w toku badań, o czym poniżej, nie wynika z zaniechania/braku wydania stosownych poleceń, lub ich odwołania.

Przeprowadzone w toku badań obserwacje realizowane w latach 2022 – 2024 przede wszystkim w Warszawie oraz w: Jeleniej Górze, Kielcach, Lublinie, Zielonej Górze, pozwalają jednoznacznie stwierdzić, że w przypadku *pierwszych* wprowadzeń drugiego stopnia alarmowego (BRAVO) najpierw na terenie województwa lubelskiego i podkarpackiego (16-31.03.2022) następnie na całym terytorium RP (16-30.04.2022) obowiązek noszenia długiej broni i kamizelek kuloodpornych realizowany były w sposób nie budzący wątpliwości. Wyposażenie to było widoczne u policjantów pełniących służbę w rejonach newralgicznych choćby dla postronnego, przypadkowego obserwatora. Można wręcz stwierdzić, że pojawienie się na dworcach i ulicach patroli policyjnych z bronią długą i w kamizelkach kuloodpornych, wzbudzało powszechne zainteresowanie obywateli – szczególnym zainteresowaniem cieszyło się wyposażenie policjantów w metalowe hełmy. Jednocześnie należy zaznaczyć, że w miarę upływu czasu *niewygodna* broń długa, a często i kamizelki (ciężkie i nieprzewiewne) coraz bardziej znikwały z patroli realizowanych na terenie i w okolicach obiektów, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym, jak np. dworce kolejowe czy w Warszawie stacje metra i ambasady.

Na podstawie przeprowadzonych obserwacji można jednoznacznie stwierdzić, że wraz z przedłużającym się trwaniem czasu obowiązywania stopnia BRAVO, stopniowo zanikała realizacja jednego z podstawowych obowiązków przypisanych do niego (noszenia broni długiej oraz kamizelek kuloodpornych). Jednocześnie należy zaznaczyć, że choć powyższe powiązane było wprost z przedłużającym się czasem trwania stopnia alarmowego, to niewątpliwie wynikało również z braku elastyczności w zakresie możliwości doboru stosowanych narzędzi według oceny kierujących (dowodzących) działaniami oraz z tzw. cichego przyzwolenia (braku reakcji dyscyplinującej) bezpośrednich i nadrzędnych przełożonych.

Przy czym podkreślenia wymaga fakt, że jak zostało wcześniej wskazane opisywany obowiązek jest obligatoryjny w przypadku wprowadzenia (w czasie obowiązywania) stopnia BRAVO, a stopień ten nie został odwołany i niezmienne obowiązuje, w chwili publikacji już od trzech lat.

WNIOSKI

Ze względu na charakter opisywanego zagadnienia i obowiązujące przepisy z zakresu ochrony informacji niejawnych nie było możliwe przedstawienie w artykule wyników szerszych, kompleksowych badań dotyczących realizacji różnych zadań wynikających z wprowadzenia poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP. Zaprezentowano więc wyłącznie jawne informacje (badania) dotyczące stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP, ze szczególnym uwzględnieniem terminów ich wprowadzania, oraz sumienności realizacji jednego z zadań realizowanych obligatoryjnie w przypadku wprowadzenia stopnia alarmowego BRAVO. W związku z wyżej wymienionym ograniczeniem, uwagę badawczą w zakresie analizy i opisu realizacji obowiązku wynikającego z wprowadzenia stopnia alarmowego BRAVO, skupiono na realizacji obowiązku noszenia broni długiej oraz kamizelek kuloodpornych przez umundurowanych funkcjonariuszy lub żołnierzy bezpośrednio realizujących zadania związane z zabezpieczeniem miejsc i obiektów, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym. Na wybór wyżej wskazanego działania poddanego obserwacji i ocenie istotny

wpływ miało to, że realizacja wybranego zadania jest obligatoryjna i wynikająca z jawnych przepisów prawa powszechnie obowiązującego, a stan i sposób wykonywania obowiązku jest łatwo dostrzegalny/obserwowalny dla każdego obywatela.

Przeprowadzone obserwacje jednoznacznie wskazują, że przedłużające się w czasie utrzymywanie stopnia alarmowego BRAVO spowodowało ewidentny spadek zaangażowania i aktywności w zakresie realizacji obowiązku noszenia broni długiej oraz kamizelek kuloodpornych w rejonach miejsc i obiektów, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym. Spowodowało ewidentny spadek dyscypliny w zakresie realizacji obligatoryjnego obowiązku. Na zasadzie analogi i uogólnienia można stwierdzić, że przedłużające się w czasie utrzymywanie tego samego stopnia alarmowego/stopnia alarmowego CRP powoduje zauważalny spadek zaangażowania i aktywności realizatorów zadań w zakresie rzetelnej realizacji obowiązków związanych z ich wprowadzaniem. Co potwierdza postawioną na wstępie hipotezę, że przedłużający się czas obowiązywania stopnia alarmowego, stopnia alarmowego CRP, ma negatywny wpływ na realizację zadań wynikających z jego wprowadzenia.

REFERENCES

- Banasik, M., Soboń, A. (2020). *Wojna informacyjna jako mechanizm prowadzenia międzynarodowej rywalizacji przez Federację Rosyjską*, Tom 279 Nr 2. Wiedza Obronna.
- Cichomski, M., Idzikowska-Ślęzak, I. (2022). *Stopnie alarmowe – praktyczny i prawny wymiar ich stosowania*, nr 2(1). *Terroryzm – studia, analizy, prewencja*. DOI: 10.4467/27204383TER.23.002.17442
- Cymerski, J. (2021). *Wybrane aspekty terroryzmu niekonwencjonalnego. Zagrożenia – przeciwdziałanie*, Bellona.
- Gabriel-Węglowski, M. (2018). *Działania antyterrorystyczne. Komentarz*. Wolters Kluwer Polska SA.
- Gasztold, A., Gasztold, P. (2020). *Polski system antyterrorystyczny i zagrożenia wojny hybrydowej*, 34(6). *Terroryzm i przemoc polityczna*. <https://doi.org/10.1080/09546553.2020.1777110>
- Mańkowska, B. (2022). *Wypalenie zawodowe. Źródła Mechanizmy Zapobieganie*. Harmonia.
- Sęk, H. (Red. n.)(2013). *Wypalenie zawodowe. Przyczyny i zapobieganie*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Smoleński, S. (2023a). *Dualizm znaczeniowy i niejednoznaczność stopni alarmowych w ustawie o działaniach antyterrorystycznych*, t. 150, nr 2. *Przegląd Policyjny*. DOI: 10.5604/01.3001.0053.8548
- Smoleński, S. (2023b). *Plany zarządzania kryzysowego wobec współczesnych zagrożeń*, nr 86. *Zeszyty Naukowe SGSP*. DOI: 10.5604/01.3001.0053.7158
- Urbańska, J. (2010). *Zmęczenie życiem codziennym. Środowiskowe i zdrowotne uwarunkowania oraz możliwości redukcji w sanatorium*. Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Wróbel, R. (2018). *Stopnie alarmowe w działaniach antyterrorystycznych organów administracji publicznej*, SGSP.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- Zarządzenie nr 18 prezesa Rady Ministrów z 2 marca 2016 r. w sprawie wykazu przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego, dostęp 07.05.2024 z https://www.stawiguda.pl/userfiles/OC/Komunikaty_zew/Zarz%C4%85dzenie%20nr%2018%20Prezesa%20Rady%20Ministr%C3%B3w%20z%20dnia%202%20marca%202016%20r.pdf
- Zarządzenie Nr 74 Prezesa Rady Ministrów z dnia 12 października 2011 r. w sprawie wykazu przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego, Dostęp 08.05.2024 z <https://n-4-2.dcs.redcdn.pl/file/o2/tvn/web-content/m/p1/f/204da255aea2cd4a-75ace6018fad6b4d/530a38f5-49d4-4f8b-a2c4-eea2a4b17f88.pdf>

- Fraszka B. (2021). *Sytuacja na granicy polsko-białoruskiej: przyczyny, aspekt geopolityczny, narracje*, nr 23/12/2021. Raport specjalny – Warsaw Institute. Dostęp 07.05.2024 z <https://www.gov.pl/web/rcb/komunikaty?page=29&size=10>
- Pacucha P. (2023). *Rosja zajmuje miejsce w Radzie Bezpieczeństwa ONZ bezprawnie – twierdzi Ukraina. To prawda?* Dostęp 02.05.2024 z <https://oko.press/rosja-zajmuje-miejsce-w-radzie-bezpieczenstwa-onz-bezprawnie-twierdzi-ukraina-czy-rzeczywiscie>
- Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. Dostęp 07.05.2024 z <https://www.gov.pl/web/rcb/komunikaty?page=29&size=10>
<https://pruszkow.sr.gov.pl/trzeci-oraz-drugi-stopien-alarmowy-crp-na-terenie-calego-kraju-przedluzony,new,mg,1.html>,186. Dostęp 07.05.2024.

AKTY PRAWNE

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz.U.1997.78.483.
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie zakresu przedsięwzięć wykonywanych w poszczególnych stopniach alarmowych i stopniach alarmowych CRP. Dz.U.2022.2065.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 października 2021 r. w sprawie przedłużenia stanu wyjątkowego wprowadzonego na obszarze części województwa podlaskiego oraz części województwa lubelskiego. Dz.U.2021.1788.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 września 2021 r. w sprawie wprowadzenia stanu wyjątkowego na obszarze części województwa podlaskiego oraz części województwa lubelskiego. Dz.U.2021.1612.
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 2021 r. w sprawie wyrażenia zgody na przedłużenie stanu wyjątkowego. Dz.U.2021.1787.
- Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych. Dz.U.2025.194.
- Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny. Dz.U.2022.2305.
- Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o budowie zabezpieczenia granicy państwowej. Dz.U.2021.1992.
- Zarządzenie nr 33 Komendanta Głównego Policji z 1 grudnia 2020 r. w sprawie procedury realizacji przedsięwzięć w ramach poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP w Policji. Dz.Urz.KGP.2020.60.